

(19) Országkód

HU

**MAGYAR
KÖZTÁRSASÁG**

**MAGYAR
SZABADALMI
HIVATAL**

SZABADALMI LEÍRÁS

(11) Lajstromszám:

217 093 B

(21) A bejelentés ügyszám: P 97 01909
(22) A bejelentés napja: 1995. 11. 20.
(30) Elsőbbségi adatok:
94402657.4 1994. 11. 21. EP
(86) Nemzetközi bejelentési szám: PCT/EP 95/04604
(87) Nemzetközi közzétételi szám: WO 96/16128

(51) Int. Cl.⁶

C 08 L 95/00
C 08 K 5/09

(40) A közzététel napja: 1998. 03. 02.
(45) A megadás meghirdetésének a dátuma a Szabadalmi
Közlönyben: 1999. 11. 29.

(72) Feltalálók:

Desaix, Jean-Claude, Grand-Couronne (FR)
Morizur, Marie-Francoise, Grand-Couronne (FR)
Rabiot, Denis, Grand-Couronne (FR)

(73) Szabadalmas:

SHELL Internationale Research Maatschappij
B. V., Hága (NL)

(74) Képviselő:

DANUBIA Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft.,
Budapest

(54) **Bitumenkompozíciók, valamint azok előállítása és alkalmazása**

KIVONAT

A találmány bitumenkompozíciókra, továbbá azok előállítására alkalmas eljárásra, valamint útépitéshez – például útfelület-kiképzéshez – felhasználható bitumenemulziókban való alkalmazására vonatkozik.

A találmány szerinti bitumenkompozíciók bitument és a bitumenbe belekeverve olyan borostyánkősavanhidrid-származéko(ka)t tartalmaznak, amely(ek) 12–40 szénatomos lánccal rendelkező monoalként és arra borostyánkősavanhidriddel ráoltott funkció csoportot foglal(nak) magában/magukban.

A találmány szerinti bitumenkompozíciókat úgy állítják elő, hogy borostyánkősavanhidrid-származéko(ka)t kevernek bitumenbe.

A találmány szerinti bitumenkompozíciókat fel lehet használni útburkolásra alkalmas bitumenemulziókban.

A találmány szerinti bitumenkompozícióknak jobb a tapadóképessége, mint az eddig ismert hasonló kompozícióké, és a belőlük előállított bitumenemulziók törési jellemzői kedvezőbbek, mint az eddig használt bitumenemulziók hasonló jellemzői.

A találmány bitumenkompozíciókra, továbbá azok előállítására alkalmas eljárásra, valamint útépitéshez – például útfelület-kiképzéshez – felhasználható bitumenemulziókban való alkalmazására vonatkozik.

Útépitéshez különböző eredetű bitumeneket használhatnak fel. Bitumenemulziók gyártásához jól felhasználhatóknak tartják a savakat – nafténsavakat – természetes állapotukban is tartalmazó venezuelai nyersolajokat. Vannak más forrásból származó nyersolajok, például a közép-keleti olajok, amelyek ezeket a savakat nem tartalmazzák. Meg kell azonban jegyezni, hogy a nem nafténes bitumenekhez nafténsavakat szoktak adagolni, és ezeknek a nafténsavaknak a bekeverésével próbálják elérni a nafténes bitumenek minőségét.

A 416682 számú európai közrebozsítási iratban olyan bitumenkompozíciókat ismertetnek, amelyek a bitument és a bitumenben legalább egy polimerizált zsírsavat tartalmaznak. Ezeket a bitumenkompozíciókat útfelületek kiképzésére használatos bitumenemulziókban alkalmazzák.

Azt tapasztaltuk, hogy meglepő mértékben lehet javítani bitumenkompozíciók tulajdonságait, ha a bitumenekbe jellegzetes borostyánkősavanhidrid-származékokat keverünk be.

A találmány keretében olyan bitumenkompozíciókat fejlesztettünk ki, amelyek bitument, valamint a bitumenbe belekeverve borostyánkősavanhidrid-származékot tartalmaznak. A találmány tárgyát képező bitumenkompozíciók gyártásához felhasznált borostyánkősavanhidrid-származékokat úgy állítjuk elő, hogy monoalkénekre ráoltsuk a funkciós csoportot tartalmazó borostyánkősavanhidridet.

A borostyánkősavanhidrid-származékok előállításához célszerű 12–40 szénatomos monoalkéneket, mindenekelőtt 1-alkéneket felhasználni. Különösen előnyösen alkalmazhatók erre a célra a 14–19 szénatomos 1-alkének.

A találmány megvalósításához szükséges borostyánkősavanhidrid-származékok bármilyen ismert módszerrel – így például a 3412111 számú és a 4691030 számú amerikai egyesült államokbeli szabadalmi leírásokban ismertetett eljárásokkal – előállíthatók.

A bitumenben a borostyánkősavanhidrid-származékot célszerű legalább 0,1 tömeg% mennyiségben alkalmazni. A bitumenre vonatkoztatva a borostyánkősavanhidrid-származék mennyisége előnyös esetben 0,1–1 tömeg%, még előnyösebb esetben 0,1–0,5 tömeg%. Megfelelőek azok a találmány szerinti bitumenkompozíciók is, amelyek két vagy több különböző típusú borostyánkősavanhidrid-származékot tartalmaznak.

A találmány tárgyát képezi az az eljárás is, amely szerint úgy lehet előállítani a találmány szerinti bitumenkompozíciókat, hogy a borostyánkősavanhidrid-származéko(ka)t belekeverjük a bitumenbe. Megfelelő megoldás a borostyánkősavanhidrid-származéko(ka)knak közvetlenül az olvadt bitumenbe való belekeverése. Bi-

tumenként bármilyen bitument felhasználhatunk, de a találmány előnyei – amint ez az ezen a területen jártos szakemberek számára nyilvánvaló – legkifejezettebben abban az esetben mutatkoznak meg, ha nem nafténes bitument használunk fel.

Az útburkoláshoz – például felületkiképzéshez – alkalmas emulziókat a találmány szerinti bitumenkompozíciókból ismert módon elő lehet állítani.

A találmány így vonatkozik továbbá a találmány szerinti bitumenkompozícióknak olyan bitumenemulziókban való alkalmazására is, amelyek útburkolásnál felületkiképzésre használhatók.

A találmány teljesebb megértését szolgálják a következő szemléltető példák.

Példák

Különböző adalékolt bitumeneket készítettünk két 200-as penetrációjú bitumen felhasználásával. A felhasznált A) és B) bitumenek különböző nyersolajokból iparilag előállított, nem nafténes bitumenek voltak.

A bitumeneket úgy adalékoltuk, hogy az adalékanyagokat olvadt bitumenekhez adtuk hozzá, miközben az elegyet addig kevertettük, amíg homogén nem lett.

Az előző bekezdés szerinti bitumenekből körülbelül 65 tömeg% bitument tartalmazó emulziókat hagyományos módon állítottunk elő. A 140 °C-os bitument sósavat és emulgeálószerrel tartalmazó vizes fázissal együtt koloidmalomba töltöttük. Emulgeálószerként a francia CECA cég „DINORAM S” (DNS) nevű termékét használtuk, amely fagyú felhasználásával előállított N-alkil-propilén-diamin.

Meghatároztuk a bitumenek és az emulziók különböző tulajdonságait, így például a bitumeneknél a tapadóképeséget és az emulzióknál a viszkozitást, valamint a törési igénybevétellel szemben mutatott viselkedést. Az eredményeket az 1–3. táblázatokban közöljük, amelyekben:

- R maleinezett 1-alkén, amelynek a szénhidrogénlánc 14 szénatomos;
- S maleinezett 1-alkén, amelynek a szénhidrogénlánc 16 szénatomos;
- T maleinezett 1-alkén, amelynek a szénhidrogénlánc 18 szénatomos;
- U 15–19 szénatomos szénhidrogénláncú, maleinezett 1-alkének elegye;
- V 15–19 szénatomos szénhidrogénláncú, maleinezett 1-alkének elegye;
- W maleinezett 1-alkének elegye, amelyben a 14 szénatomos szénhidrogénláncú komponens mennyisége 20 tömeg%, a 16 szénatomos szénhidrogénláncú komponens mennyisége 50 tömeg% és a 18 szénatomos szénhidrogénláncú komponens mennyisége 25 tömeg%; és
- C összehasonlítás céljára felhasznált polimerizált zsírsav [az Unichema International cégtől (Egyesült Királyság) származó „PRIPOL 1017”].

1. táblázat

Bitumen 200	A							
Adalékolás	0 tömeg%	C, 0,5 tömeg%	R, 0,1 tömeg%	S, 0,1 tömeg%	S, 0,5 tömeg%	T, 0,1 tömeg%	U, 0,1 tömeg%	U, 0,5 tömeg%
Penetráció 15 °C-on	48	50	53	50	56	50	53	56
Penetráció 25 °C-on	187	191	167	182	190	167	180	187
Savszám	0	1,1	0,6	0,3	1,7		0,3	1,6
Tapadóképeség:								
– kvarciton	0	25	0	50	25	0	50	25
– kovakövön	50	75	25	50	75	25	25	25
– mészkövön	50	90	50	75	75	50	75	75
– dioriton	25	50	25	25	90	25	25	90
EMULZIÓ Vizes fázis	Emulgeálószer: 0,43 tömeg% HCl ⇒ pH=2,5							
Bitumentartalom (tömeg%)	64,8	64,8	65,0	65,2	65,5	65,1	66,2	65,0
pH	3,4	3,2	3,2	3,5	2,4	3,3	3,8	2,4
Viszkozitás (mPa·s)	183	231	160	290		172	238	
Törési jellemzők:								
– IREC	90	70	85	80	10	80	90	10
– SMS 210 m	2,5	13,3	9,4	7,5	52	11,0	9,9	törés
– GBI	44	75	64	63	120	68	62	
Szitamaradékok:								
– 630 µm (tömeg%)	<0,1	<0,1	<0,1			<0,1	<0,1	
– 160 µm (tömeg%)	<0,1	<0,1	<0,1			<0,1	<0,1	
– 63 µm (tömeg%)	1,0	0,2	0,3			0,2	0,3	
– 38 µm (tömeg%)	5,5	1,5	2,1			1,5	1,6	
Tárolási stabilitás:								
– dekantálható mennyiség (tömeg%)		0,8	0,8			0,8		
– üledékmennyiség (tömeg%)	2,3	2,9	3,2			3,7		

2. táblázat

Bitumen 200	B				
Adalékolás	0 tömeg%	C, 0,7 tömeg%	V, 0,25 tömeg%	V, 0,4 tömeg%	V, 0,5 tömeg%
Penetráció 15 °C-on	51				
Penetráció 25 °C-on	184		183		178
Savszám		1,4	0,8	1,1	1,2
Tapadóképeség:					
– kvarciton	0	75	25		25
– kovakövön	50	90	75		75
– mészkövön	50	100	75		75
– dioriton	75	90	75		75
EMULZIÓ Vizes fázis	Emulgeálószer: 0,43 tömeg% HCl ⇒ pH=2,5				
Bitumentartalom (tömeg%)	65,00	64,70	65,00	65,10	65,50
pH	3,5	2,7	2,9	2,8	2,6

2. táblázat (folytatás)

Bitumen 200	B				
Adalékolás	0 tömeg%	C, 0,7 tömeg%	V, 0,25 tömeg%	V, 0,4 tömeg%	V, 0,5 tömeg%
Viszkozitás (mPa·s)	53	49	54	61	68
Törési jellemzők:					
– IREC	120	100	85	75	45
– SMS 210 m	1,2	12,0	2,3	9,0	21,5
– GBI	21	60	45	68	92
Szitamamaradékok:					
– 630 µm (tömeg%)	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1
– 160 µm (tömeg%)	<0,1		<0,1		<0,1
– 63 µm (tömeg%)	0,6		1,0		0,6
– 38 µm (tömeg%)	2,3		2,9		2,1
Tárolási stabilitás:					
– dekantálható mennyiség (tömeg%)	1,5		2,0		0,8
– üledékmenyiség (tömeg%)	9,7		13,2		5,8

3. táblázat

Bitumen 200	B				
Adalékolás	0 tömeg%	C, 0,7 tömeg%	W, 0,25 tömeg%	W, 0,4 tömeg%	W, 0,5 tömeg%
Penetráció 15 °C-on	51				
Penetráció 25 °C-on	184		170		180
Savszám	–	1,4	0,8	1,1	1,2
Tapadóképesség:					
– kvarciton	0	75			
– kovakövön	50	90			
– mészkövön	50	100			
– dioriton	75	90			
EMULZIÓ	Emulgeálószer: 0,43 tömeg%				
Vizes fázis	HCl⇒pH=2,5				
Bitumentartalom (tömeg%)	65,0	64,7	65,1	65,1	65,1
pH	3,5	2,7	2,5	2,8	2,6
Viszkozitás (mPa·s)	53	49	48	60	68
Törési jellemzők:					
– IREC	120	100	90	60	55
– SMS 210 m	1,2	12,0	2,0	1,7	3,4
– GBI	21	60	41	52	64
Szitamamaradék:					
– 630 µm (tömeg%)	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1

Az 1–3. táblázatokban megadott viszkozitási adatokat ismert módon, Bohling V88 típusú dinamikus viszkoziméterrel mértük (hőmérséklet: 25 °C, nyírási sebesség: 150 s⁻¹, idő: 30 min).

A bitumen tapadóképességét és az emulziók törési mutatószámait a következő módszerekkel határoztuk meg:

55

1. Tapadóképesség (LCPC-módszer)

Ennek a vizsgálatnak az a célja, hogy durva szemcséjű adalékanyagra bevonatként felvitt szénhidrogén kötőanyagban víz jelenlétében meghatározzuk a tapadóképességét, és a vizsgálat keretében mérjük a durva adalékanyag felületén a víz által kiszorított bitumen

60

mennyiségét. A vizsgálat során bitumennel bevont durva szemcséjű adalékanyagot merítünk forrón vízbe, az adalékanyagot a vízben 16 órán át 60 °C-on tartjuk, majd megállapítjuk a kötőanyaggal fedett felületek százalékos arányát. A vizsgálatot – amint ez a táblázatokból kitűnik – négy különböző típusú, referenciaanyagként alkalmazott durva szemcséjű adalékanyag felhasználásával végezzük el.

2. IREC törési mutatószám

Finom szemcsés referenciaanyagokat (kationos emulziók esetében kovasavtartalmú finom szemcsés adalékanyagokat) töltünk folyamatosan egy tölcseren át 0,3–0,5 g/s tömegsebességgel egy 100 g emulziót tartalmazó főzőpohárba. Az elegyet állandóan kevertetjük, és a finom szemcsés adalékanyag beadagolását akkor hagyjuk abba, amikor az adalékanyagból és az emulzióból álló keverék tömb formát ölt. A 100 g bitumenemulzióhoz hozzáadott finom szemcsés adalékanyag mennyisége az úgynevezett törési mutatószám.

3. SMS 210m törési mutatószám

10 g adalékanyagot (2–4 mm-es szemcsékből álló Corbigny-porfirt) 1 órán át érintkeztetünk feleslegben alkalmazott – körülbelül 10 g mennyiségű – emulzióval vízzel telített környezetben a párolgás megakadályozása céljából. A töretlen emulziót desztillált vízzel távolítjuk el. Szárítás után lemérve meghatározzuk a lerakódott bitumen mennyiségét, és az eredményt 10 g emulzióra vonatkoztatva adjuk meg.

4. GBI (globális törési mutatószám)

Az IREC és az SMS 210 vizsgálatok eredményeinek a kombinálásával kapjuk meg a globális törési mutatószámot, amelyet a következő összefüggés alapján határozzunk meg:

$$GBI = 72,5 - 0,45 \text{ IREC} + 30,2 \log(\text{SMS 210}).$$

A táblázatokból egyértelműen kitűnik, hogy a borostyánkősavanhidrid-származékok jelentős mértékben

javítják az emulziók törési jellemzőit. Részletesebben kifejtve látható, hogy a találmány szerinti bitumenkompozíciók törési jellemzői jobbak, mint az adalékanyagot nem tartalmazó összehasonlító kompozíciók – az 1–3. táblázatokban a „0 tömeg%”-kal jelzett kompozíciók – és a „PRIPOL 1017”-et tartalmazó – az 1–3. táblázatokban „C”-vel jelölt – kompozíciók hasonló jellemzői.

5

10

SZABADALMI IGÉNYPONTOK

15

20

25

30

35

1. Bitumenkompozíciók, *azzal jellemezve*, hogy bitument és a bitumenbe belekeverve olyan borostyánkősavanhidrid-származéko(ka)t tartalmaznak, amely(ek) 12–40 szénatomos lánccal rendelkező monoalként és arra borostyánkősavanhidriddel ráoltott funkciós csoportot foglal(nak) magában/magukban.

2. Az 1. igénypont szerinti bitumenkompozíciók, *azzal jellemezve*, hogy olyan borostyánkősavanhidrid-származékot tartalmaznak, amely monoalkéntként 1-alként foglal magában.

3. Az 1. vagy a 2. igénypont szerinti bitumenkompozíciók, *azzal jellemezve*, hogy olyan borostyánkősavanhidrid-származékot tartalmaznak, amely 14–19 szénatomos 1-alként foglal magában.

4. Az 1–3. igénypontok bármelyike szerinti bitumenkompozíciók, *azzal jellemezve*, hogy a bitumen mennyiségére vonatkoztatva legalább 0,1 tömeg% mennyiségű borostyánkősavanhidrid-származékot tartalmaznak.

5. Eljárás az 1–4. igénypontok bármelyike szerinti bitumenkompozíciók előállítására, *azzal jellemezve*, hogy a borostyánkősavanhidrid-származékot belekeverjük a bitumenbe.

6. Az 1–4. igénypontok bármelyike szerinti bitumenkompozíciók alkalmazása útburkolásra felhasználható bitumenemulziókban.